

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

заведеннях столярів (строительных); плотников // Шифр 4–10-С. – М.: “Высшая школа”, 1982. – 87 с.

6. Кедров Б.М. О развитии науки в связи с техникой. / Кедров Б. – М., 1971. – 132 с.

7. Методика трудового обучения с практикумом / Д.А. Тхоржевский, А.И. Бугаев, Б. И. Бухалов и др.: Под ред. Д.А. Тхоржевского. – М.: Просвещение, 1987. – 447 с.

8. Научно-технический прогресс: вопросы и ответы. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 244 с.

9. Программы средней общеобразовательной школы. Профессиональное обучение, 10–11 классы / За ред. Т.С. Дагаева. – М.: “Просвещение”, 1987. – 63 с.

10. Социально-экономическое положение Украины в 1992 г. // БИКИ. – 1992. – № 51. – 436 с.

11. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Частина I. Теорія трудового навчання//4-е видання, перероблене і доповнене. – К.: РННЦ “ДІНІТ”, 2000 – 248 с.

12. Тхоржевський Д.О. Система трудового навчання/За ред. М.О. Жиделева. – К.: “Радянська школа”, 1975. – 199 с.

13. Царенко І.Г. Економічні відносини системи “наука-виробництво” в період перехідної економіки / Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 6, Т. 2. – С. 232–236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_6_2/232-236.pdf.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2013

УДК 338.48 (075.8)

Любов Малик, кандидат економічних наук, доцент
Національного лісотехнічного університету України, докторант

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ШЛЯХИ
РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті висвітлено аспекти туристичної діяльності, розвитку туристичної галузі, та використання новітніх педагогічних технологій в управлінні туристичної діяльності менеджерами туризму.

Ключові слова: туризм, подорожі, ресурси, туристична привабливість, підготовка фахівців туризму, новітні технології, управління туризмом.

Літ. 12.

Любовь Малик, кандидат экономических наук, доцент
Национального лесотехнического университета Украины, докторант

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПУТИ
РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В КОНТЕКСТЕ НОВЕЙШИХ ТЕХНОЛОГИЙ**

В статье освещены аспекты туристической деятельности, развития туристической отрасли, и использование новейших педагогических технологий в управлении туристической деятельности менеджерами туризма.

Ключевые слова: туризм, путешествия, ресурсы, туристическая привлекательность, подготовка специалистов туризма, новейшие технологии, управления туризмом.

Lubov Malyk, Ph.D. (Economics) Docent National Forestry University of Ukraine

**EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT OF TOURISM ACTIVITY AND
THE WAYS OF DEVELOPMENT OF TOURISM SERVICES IN THE CONTEXT
OF NEW TECHNOLOGIES**

In the article highlighted aspects of tourism activity, development of tourism branch and using of new pedagogical technologies in the management of tourism activity by tourism managers.

Keywords: tourism, travel, resources, tourism attractiveness, tourism professionals' training, new technologies, tourism management.

Актуальність проблеми. Кожне туристичне підприємство прагне до одержання можливо більшого доходу від своєї діяльності, намагається не лише продати свої послуги за вигідно високою ціною, але і скоротити свої витрати на надання туристичних послуг.

Забезпечення ефективного функціонування підприємства туристичної індустрії, вимагає економічно грамотного управління цією

діяльністю, що багато в чому визначається умінням аналізувати. За допомогою аналізу вивчаються тенденції розвитку, глибоко і системно досліджуються фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовуються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності надання послуг, оцінюються результати діяльності, виробляється маркетингова стратегія розвитку, зазначає Л.П. Дядечко [4].

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Аналіз останніх публікацій. Окремі питання педагогічної технології вищої школи досліджували відомі українські вчені: О.О. Бейдик [1], М.В. Вачевський [2], О.М. Головка [3], Л.П. Дядченко [4], В.Ф. Кифяк [5], Г.Г. Кірейцев [6], М.Я. Коробов [7], О.О. Любіцева [8], М.П. Мальська [11], Н.М. Примаченко [12] та ін., які у своїх працях висвітлюють питання освіти навчання і виховання учнівської молоді та туристичної діяльності.

Мета статті. Вироблення методики новітніх технологій управління під час проведення туристичних походів, та формування професійної підготовки майбутніх менеджерів туристично-рекреаційної галузі.

Виклад основного матеріалу. В сфері впливу управлінської праці менеджера туризму на виробництво кількісними показниками є такі:

- приріст прибутку;
- ріст продуктивності праці;
- збільшення обсягів реалізації туристичних продуктів;
- збільшення фондів віддачі;
- прискорення оборотності.
- Ефективність управлінської праці через виробничу діяльність підприємства:

$$E_{\text{еф}} = \Pi / Z_y;$$

Z_y – затрати на управління,

Π – затрати по і-тому показнику результату роботи.

- Економічна ефективність через скорочення трудомісткості випущеної продукції, підвищення ритмічності роботи:

$$E_{\text{е}} = \Pi_p * \Pi_{\text{праці}} / Z_y$$

- Економічна ефективність через зниження собівартості:

$E_{\text{е}} =$ річна економія умовно-змінних витрат / Z_y ;

Річна економія туристичної діяльності умовно-змінних витрат = економія і зниження матеріальних витрат + економія палива і електроенергії + економія від зниження невиробничих витрат + економія на підготовку і освоєння виробництва (нових видів турів) + економія витрат на експлуатацію обладнання.

- Економічна ефективність через приріст прибутку:

$$E_{\text{е}} = \text{Приріст прибутку} / Z_y;$$

$$\Pi_{\text{п}} = (A_2 - A_1) / A_1 * \Pi + (S_1 - S_2) / 100 * A_2,$$

де A_1, A_2 – обсяг реалізації продукції (сфери послуг) до і після раціоналізації робіт;

S_1, S_2 – затрати на 1 гривню реалізованої продукції до і після.

Π_1 – прибуток від реалізації продукції до запровадження раціоналізації робіт.

- Економічна ефективність і зниження трудомісткості обробки інформації.

- ефективність через підвищення апарату управління шляхом автоматизації і механізації:

$$E = [((\Phi_1/\Phi_2)-1)*\text{Ч}]*S,$$

де Φ_1, Φ_2 – фонд робочого часу на 1 працівника до і після раціоналізації робіт,

Ч – частка роботи до раціоналізації робіт.

S – середня з/п одного працівника.

- економія від скорочення витрат робочого часу управлінців

$$E = B * \text{Ч} * \Phi * S,$$

B – скорочені витрати і невиробничі затрати робочого часу.

- економія за рахунок зменшення плинності кадрів:

$$E_{\text{пл}} = \Phi * I * (1 - K_2/K_1),$$

K_1, K_2 – фактичний і очікуваний коефіцієнти плинності,

$\Phi * I$ – знижена трудомісткість.

- Ефективність управлінської праці через виробіток на одного робітника:

$$E_{\text{уп}} = O_{\text{тп}} / \text{Ч}_y,$$

$O_{\text{тп}}$ – річний обсяг туристичної продукції,

Ч_y – чисельність персоналу.

- Ефективність затрат на управління = $O_{\text{тп}} / Z_y$,

Z_y – річні витрати на управління.

$$Z_y = Z_{\text{т}} + E_{\text{н}} * Z_{\text{ов}}$$

$Z_{\text{т}}$ – річні поточні витрати,

$Z_{\text{ов}}$ – одно часові затрати.

$$Z_{\text{т}} = Z_{\text{н}} + Z_{\text{з}} * (1 + \alpha),$$

$Z_{\text{н}}$ – затрати на матеріали для потреб управління,

$Z_{\text{п}}$ – затрати на зарплату управлінському персоналу,

α – коефіцієнт накладних та інших витрат.

$$Z_{\text{ов}} = Z_{\text{тех}} + Z_{\text{ндп}},$$

$Z_{\text{тех}}$ – сумарні витрати на техніку,

$Z_{\text{ндп}}$ – сумарні витрати на науково-дослідну роботу.

В якості узагальнення критеріїв економічної ефективності виступає функціональні обмеження числа показників.

$$W = F * (\Pi_{\text{п}} * \Pi_{\text{пр}} * \Pi_{\text{уп}} * \Pi_{\text{ф}}),$$

$\Pi_{\text{п}}$ – приріст прибутків,

$\Pi_{\text{пр}}$ – продукт праці,

$\Pi_{\text{уп}}$ – умовно змінні витрати,

$\Pi_{\text{ф}}$ – фонд зарплати.

1. Визначають економічність системи шляхом віднесення затрат на управління (Z_y) на основі ($\Phi_{\text{оц}}$) / оборотних фонди об'єктів управління ($\Phi_{\text{об}}$):

$$E_{\text{с}} = (Z_y * 100) / (\Phi_{\text{об}} * K_1 + \Phi_{\text{оц}} * K_2),$$

K_1, K_2 – коефіцієнти, які характеризують рівень кооперації і концентрацію, туристичних об'єктів в одному регіоні і K_1 визначається:

$$K_1 = \gamma_{\text{к}} / \gamma_{\text{ік}},$$

$\gamma_{\text{к}}, \gamma_{\text{ік}}$ – частка кооперативних поставок до загальної вартості продукції даного підприємства і прийнятого за умовну базу.

$$K_2 = \Phi_{oc} / \Phi_{oci}$$

За показник ефективності туристичної діяльності приймають продуктивність праці визначену за нормативну чисту продукцію.

E_p = Продукція чиста / Чисельність загальна

Ефективність системи управління = Економічні систем / Ефективність туристичної діяльності.

Чим менша ефективність системи управління тим ефективніше є виробництво (туристична діяльність). Відзначимо, що важливим фактором виконання управлінських рішень є умови та час їх прийняття, завдання, технології, виконавці та ін.

У ефективності діяльності менеджера туризму, як правило, треба враховувати соціально-психологічні чинники, особисті якості працівників, прагнення, усвідомлення своєї ролі, наступність рішень. На діяльність працюючих впливають й інші емоційно-суб'єктивні фактори: психологічний мікроклімат, колектив, престижні міркування і особливо маркетингова культура ділового спілкування, зазначає Н.М. Примаченко [12].

Мистецтво праці менеджера туризму в туристично-рекреаційній діяльності полягає в тому, щоб швидко і правильно орієнтуватися в обстановці, добре розумітися у тих процесах, які проходять в організації, правильно вибрати головну ланку та момент для прийняття рішень.

Ефективність рішення можна також підвищити, використовуючи метод "Експертних оцінок". У зв'язку зі складністю організацій, технологічними їх особливостями, швидким ростом наукових знань, керівникам важко прийняти оптимальні рішення, і вони залучають до процесу менеджменту туризму сторонніх експертів (спеціалістів вузьких, але глибоких знань). Використовуючи рекомендації таких спеціалістів, можна прийняти оптимальні науково обгрунтовані рішення управління туристично-рекреаційною діяльністю.

Керівники в обговоренні участі не приймають і прагнуть щоб було більше ідей, з яких можна було б вибрати оптимальну альтернативу.

Слід зазначити, що фінансові служби в туристичній діяльності займають важливе місце в загальній системі туризму управління. Фінансову службу очолює фінансовий директор, керівник, який проводить:

- фінансовий аналіз і планування діяльності туристичного підприємства;
- фінансування та інвестиційна діяльність;
- управління коштами та дебіторською заборгованістю і кредитною політикою;
- управління податками і резервами; дивідендна політика.

До функцій головного бухгалтера входить: бухгалтерський (фінансовий) облік; управлінський облік; інформаційне забезпечення управлінської

діяльності; складання фінансової та податкової звітності; організація внутрішнього аудиту.

В остаточному підсумку основна задача **фінансового менеджменту туристичної діяльності** – це прийняття рішень із забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів між готелем і джерелами його фінансування, як зовнішніми, так і внутрішніми. Тому управління потоком фінансових ресурсів є центральним питанням у фінансовому менеджменті.

Для аналізу ефективності управління фінансовою діяльністю туризму в сучасних умовах потрібне застосування нових методів і аналітичних підходів до оцінки економічного стану підприємства туризму в цілому і для вироблення стратегічних рішень в умовах невизначеності, ризику і неповноти інформації.

Економічну ефективність виражають через різні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати надання послуг туристичним підприємством (готелем, закладами харчування, проведення туристичних походів, тощо). До таких показників належать коефіцієнти рентабельності (прибутковості), платоспроможності підприємства, фінансової стабільності та незалежності.

Основні коефіцієнти рентабельності можна об'єднати в наступні групи:

- показники рентабельності послуг;
- показники рентабельності капіталу (активів);
- показники, розраховані на основі потоків наявних коштів.

Прибутковість туристичного підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності.

Рентабельність туризму – це відносний показник ефективності роботи підприємства туристичної індустрії, котрий у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках.

Коефіцієнти рентабельності показують, наскільки прибуткова діяльність підприємства туризму. Ці коефіцієнти розраховуються як відношення отриманого прибутку до витрачених коштів, або як відношення отриманого прибутку до обсягу наданих послуг, Г.Г. Кірейцев [6, 144].

Важливим джерелом аналізу фінансового стану туристичного підприємства є баланс. Він характеризує активи, зобов'язання і власний капітал досліджуваного підприємства. У процесі дослідження нами вибрано аналіз за матеріалами

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

готельно-туристичного комплексу “Тустань” фінансового стану умовно проведемо, посилаючись на баланс підприємства та звіту про фінансові результати за 2010 рік.

Проведемо аналіз результатів діяльності готельно-туристичного комплексу “Тустань” на ринку туристичних послуг. Визначимо показники рентабельності за підсумками діяльності у 2010 році.

Рентабельність активів (P_a) характеризує ефективність використання всього наявного майна туристичного підприємства та обчислюється за формулою

$$P_a = \frac{\Pi_{з(ч)}}{K_a} \cdot 100$$

де $\Pi_{з(ч)}$ – загальний (чистий) прибуток підприємства за K_a – середня сума активів за річним балансом, зазначає М.Я. Коробов [7, 123; 124; 146].

Обчислюючи цей показник, виходять як із загального (до оподаткування), так і з чистого (після оподаткування) прибутку. Єдиного методичного підходу тут не існує. Тому треба обов’язково зазначити, який саме прибуток узят.

Рентабельність активів за чистим прибутком готельно-туристичного комплексу “Тустань” становить:

$$P_a = 60,9 : ((9210,9+9209):2) \times 100 = 0,66$$

Підприємство має невисокий показник рентабельності активів за чистим прибутком від звичайної діяльності, але враховуючи те, що за попередній, 2009 рік, готельно-туристичний комплекс взагалі не має чистого прибутку, то цей показник має дуже позитивне значення і свідчить про покращення управлінської діяльності на туристичному підприємстві.

Рентабельність акціонерного капіталу ($P_{ак}$) свідчить про верхню межу дивідендів на акції та обчислюється так:

$$P_{ак} = \frac{\Pi_{ч}}{K_{ст}} \cdot 100$$

де $K_{ст}$ – статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій), зазначає М.Я. Коробов [7, 124].

Рентабельність акціонерного капіталу ВАТ готельно-туристичного комплексу “Тустань” – становить:

$$P_{ак} = 60,9 : 1268,9 \times 100 = 4,8$$

Рентабельність продукції сфери туристичних послуг ($P_{стп}$) характеризує ефективність витрат на її виробництво і збут. Вона визначається за формулою

$$P_{стп} = \frac{\Pi_{рп}}{C_{рп}} \cdot 100,$$

де $\Pi_{рп}$ – прибуток від реалізації продукції за певний період;

$C_{рп}$ – повна собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність продукції за матеріалами готельно-туристичного комплексу “Тустань” становить:

$$P_{стп} = 60,9 : 3362 \times 100 = 1,8$$

Молодь і ринок №5 (100), 2013

Аналогічно визначаємо рентабельність виробничих фондів (загальну рентабельність) ВАТ готельно-туристичного комплексу “Тустань”:

$$P_{в.ф.т} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{виробничі фонди}} = 60,9 : (8880,1 + 88 + 52,9) \times 100 = 0,67.$$

і рентабельність проданих послуг:

$$P_{рп.п} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{виторг від реалізації}} = 60,9 : 6435,5 \times 100 = 0,94.$$

Визначимо коефіцієнти стійкості та фінансової незалежності, зазначає М.Я. Коробов [7, 145 – 146]:

- коефіцієнт стійкості економічної зростання:

$$K_{ст.ек.зр.} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{власний капітал}} = 60,9 : 8725 = 0,0069.$$

Даний показник показує з яким середнім зростанням буде розвиватися ВАТ готельно-туристичний комплекс “Тустань” у наступному періоді. Він, як і попередні, не дуже високий, але свідчить про те, що намітилися позитивні тенденції у розвитку товариства (враховуючи, що у 2010 році готельно-туристичний комплекс “Тустань” не мало чистого прибутку і дивіденди по акція не виплачувалися);

- коефіцієнт фінансової стійкості комплексу “Тустань”:

$$K_{ф.ст.у.т.} = \frac{\text{власний капітал} + \text{довгострокові зобов'язання}}{\text{валюта балансу}} = 8725 + 0 / 9209 = 0,95.$$

Рекомендовані показники даного коефіцієнту – близько 0,9. Показник ВАТ готельно-туристичного комплексу “Тустань” знаходиться у рекомендованих межах, що свідчить про фінансову стійкість підприємства.

Здатність підприємства своєчасно повертати кошти кредиторам (платоспроможність підприємства) оцінюється шляхом аналізу балансу на ліквідність.

Для оцінки платоспроможності підприємства використовують такі показники:

- коефіцієнт покриття ($K_{п}$);

- коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{л}$);

- коефіцієнта абсолютної ліквідності ($K_{ал}$).

Коефіцієнт покриття ($K_{п}$) обчислюється як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань і характеризує кратність покриття короткострокової заборгованості оборотними активами.

$$K_{п} \text{ на початок року} = 252,6 : 484 = 0,52$$

$$K_{п} \text{ на кінець звітної періоду} = 424,7 : 425 = 0,999.$$

Коефіцієнт покриття показує, що за звітний рік фінансовий готельно-туристичного комплексу “Тустань” значно покращився. І якщо на початок 2009 року оборотні активи товариства не покривали короткострокових зобов'язань, то на кінець року коефіцієнт покриття майже рівний одиниці. Це дуже позитивно характеризує

управлінську діяльність керівництва ВАТ готельно-туристичного комплексу "Тустань".

Коефіцієнт загальної ліквідності туристичного комплексу "Тустань" (Клткт) обчислюється як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати зобов'язань і умови своєчасного проведення розрахунків з дебітором.

Визначаємо коефіцієнт загальної ліквідності для ВАТ туристичного комплексу "Тустань":

$$K_{\text{лткт}} \text{ на початок року} = (34,5 + 0,8 + 7,4 + 37,4 + 10,9) : 484 = 0,19$$

$$\text{Клткт на кінець звітної періоду} = (58,1 + 11,3 + 17,9 + 96,3 + 9,3) : 425 = 0,45$$

Практичний досвід показує, що коефіцієнт загальної ліквідності не повинен мати значення нижче одиниці. За високого коефіцієнту покриття це б свідчило про те, що матеріально-виробничі запаси готельно-туристичного комплексу "Тустань" значні, але є проблеми з реалізацією продукції. У нашому випадку дані свідчать, що на кінець року підприємство хоча ще і не має високого значення коефіцієнта ліквідності, проте знайшло додаткові канали реалізації своєї продукції – надання послуг у сфері туристичного бізнесу [9].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення суми грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів може бути сплачена, В.Ф. Кифяк [5, 146].

$$\text{Кал на початок року} = 37,4 : 484 = 0,077$$

$$\text{Кал на кінець звітної періоду} = 96,3 : 425 = 0,23.$$

Як видно з розрахунків, на початок звітної року готельно-туристичний комплекс "Тустань" могло погасити лише 7,7%, а на кінець звітної періоду підприємство мало можливість негайно погасити 23% своїх короткострокових зобов'язань. В цілому на кінець року коефіцієнт абсолютної ліквідності позитивно характеризує платоспроможність ВАТ готельно-туристичний комплекс "Тустань", оскільки в процесі господарської діяльності теоретично достатнім вважається значення 0,25 – 0,3.

Важливим показником фінансової стабільності підприємства є коефіцієнт автономії ($K_{\text{астк}}$ – коефіцієнт автономних готельно-туристичного комплексу). Він обчислюється як співвідношення суми власного капіталу до суми активів підприємства.

$$K_{\text{астк}} \text{ на початок року} = 8525 : (252,6 + 8954,6) = 0,93$$

$$K_{\text{астк}} \text{ на кінець звітної періоду} = 8785,9 : (424,7 + 8782,5) = 0,95.$$

Висновки. У нашому віртуозному прикладі значення коефіцієнту свідчить про те, що у фінансуванні активів частка власного капіталу більша, ніж залученого. Динаміка цього показника вказує на стабільність структури капіталу підприємства готельно-туристичного комплексу "Тустань", що може обумовлюватися певною стратегією його розвитку. Чим вище значення цього коефіцієнту, тим нижчий ризик для кредиторів підприємства при укладенні господарських договорів, видачі кредитів та здійсненні інвестиційної діяльності.

При управлінні підприємством значну роль відіграє вміння побудова роботи персоналу, його продуктивність праці, та професійна компетентність оскільки продуктивність праці – це один із показників ефективності виробничого процесу, він відображає кількість проданих послуг, що припадають на одного працівника.

1. Бейдик О.О. *Словник-довідник з географії туризму, рекреології та рекреаційної географії.* // О. Бейдик. – К.: 1997.

2. Вачевський М.В. *Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник.* // М. Вачевський. – К.: Професіонал. 2005. – 512 с.

3. Головка О.М. *Організація готельного господарства. Навчальний посібник.* // О. Головка, Н. Кампов, С. Михалинець, Г. Симочко. – К.: Кондор, 2012. – 338 с.

4. Дядечко Л.П. *Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник.* // Л. Дядечко. – К.: ЦУЛ. 2007. – 224 с.

5. Кифяк В.Ф. *Організація туризму. Навчальний посібник.* // В. Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2011. – 344 с.

6. Кірейцев Г.Г. *Фінансовий менеджмент. Навч.-метод. посібник.* // Г. Кірейцев. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

7. Коробов М.Я. *Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств.* // М. Коробов. – К.: Знання, КОО, 2000. – 387 с. (– С. 123, 124, 146).

8. Любіцева О.О. *Ринок туристичних послуг.* / О. Любіцева. – К.: Адльтерпрес, 2003. – 436 с.

9. Малик Л.О. *Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців до туристично-рекреаційної індустрії у вищих навчальних закладах.* // Л. Малик. / Молодь і ринок. – 2012. – №6(89). – С. 43 – 48.

10. Малик Л.О. *Економіка та організація формування маркетингової туристичної індустрії в Україні. Монографія.* // Л. Малик. – Дрогобич, Коло, 2011. – 394 с.

**ІСТОРИКО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ЕТНОСУ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТРАДИЦІЙНУ МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ
(кінець XIX – початок XXI ст.)**

11. Мальська М.П., Пандяк І.Г. *Готельний бізнес: теорія і практика. Підручник*// М. Мальська, І. Пандяк. – К.: ЦУЛ, 2012. – 241 с.
12. Примаченко Н.М. *Формування маркетингової культури у майбутніх вчителів технологій у процесі навчання основ підприємництва. Монографія*// Н. Примаченко, – Дрогобич, Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2011. – 218 с.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2013

УДК 323.1 (477.43) (=162.1):78:008 “18/20”

Іван Маринін, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри теорії, історії музики і гри на музичних інструментах
Віктор Лабунець, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри теорії, історії музики і гри на музичних інструментах
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ІСТОРИКО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ЕТНОСУ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТРАДИЦІЙНУ МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ (кінець XIX – початок XXI ст.)

У статті розглядаються етнокультурні зв'язки між польським та українським народностями, які проживають у південно-західному регіоні Поділля та їх вплив на формування традиційної музичної культури.

Ключові слова: етнічна культура Південно-Західного Поділля, міжетнічні взаємини, традиційна музична культура, етнокультурні зв'язки, народні інструменти.

Рис. 2. Літ. 11.

Іван Маринін, кандидат педагогических наук,
профессор кафедры теории, истории музыки и игры на музыкальных инструментах
Виктор Лабунець, кандидат педагогических наук,
профессор кафедры теории, истории музыки и игры на музыкальных инструментах
Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко

ІСТОРИКО-ДЕМОГРАФІЧЕСКІЕ ПРОЦЕСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛЬСКОГО ЕТНОСА ЮГО-ЗАПАДНОГО ПОДОЛЛЯ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ТРАДИЦИОННУЮ МУЗЫКАЛЬНУЮ КУЛЬТУРУ (конец XIX – начало XXI вв.)

В статье рассматриваются этнокультурные связи между польским и украинским народностями, проживающих в юго-западном регионе Подолья и их влияние на формирование традиционной музыкальной культуры.

Ключевые слова: этническая культура Юго-Западного Подолья, межэтнические отношения, традиционная музыкальная культура, этнокультурные связи, народные инструменты.

Ivan Marynin, Ph.D. (Pedagogic)
Prof. of Theory, History of Music and Playing Musical Instruments Department
Victor Labunets, Ph.D. (Pedagogic)
Prof. of Theory, History of Music and Playing Musical Instruments Department
Kamyanets-Podilsk National University by I. Ohienko

HISTORICAL AND DEMOGRAPHIC PROCESSES SHAPING THE POLISH ETHNIC SOUTHWESTERN SKIRTS AND ITS IMPACT ON THE TRADITIONAL MUSIC CULTURE (end XIX – beginning of XXI century)

In the article ethnocultural relations between the Polish and Ukrainian nationalities living in the southwestern region of Podolia and their impact on the traditional music culture.

Keywords: ethnic culture of the southwestern part of Podillya, interethnic relations, traditional music culture, ethnic and cultural connections, folk instruments.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розглядаючи традиційну музичну культуру Південно-Західного Поділля, варто зазначити, що її формування відбувалося під впливом складної й суперечливої

історії краю. Вона, безперечно, відбиває специфіку етнічної структури в регіоні. Це, передусім української, єврейської, російської, польської та молдовської національностей, що значною мірою зумовила багате етноколеристичне забарвлення